

Helaas, aan de blijde verwachtingen werd maar een heel kort leven gegund! Onmiddellijk na de voorlezing ervan brak op de synode een heftige kritiek los op wat we boven citeerden.⁶⁾ Zelfs werd het besluit genomen om — volgens een bekend recept — dit van een gansch anderen dan den traditioneel-synodalen geest getuigend stuk niet in de acta op te nemen.⁷⁾ Wel werd deze beslissing later weer herroepen, maar dan toch zóó, dat het belangrijke document alleen in gewijzigden vorm een plaats in de synodale annalen zou ontvangen.⁸⁾ En het voorstel om de feitelijk toch nog zeer milde kritiek op enkele gedragingen van de vroegere synodes uit te brengen had geen schijn van kans tot een besluit te worden verheven en werd daarom maar gauw door de commissie terug genomen!⁹⁾

Wat evenwel ook in den molen der kritiek werd vermalen, of temidden van het drukke synodale bedrijf verloren ging — het voorstel om de leeruitspraken van 1905—42 te vervangen, werd met een flinke meerderheid aangenomen.¹⁰⁾

Het is bekend hoe men over die vervanging heeft gejuicht! Alles was nu anders geworden! „We zijn van 1905 af!” werd alom als een refrain gezongen. De H. J. Spier deed zelfs luide den volke kond, dat de Synode in dogmatische Prof. Schilder volkomen zijn zin had gegeven! Voorts waren „tal” van bezwaren der „bezwaarden” voor goed weggenomen. En speci-

aal — leest niet least, zei hij — was het „monster der duistere tyrannie”, de binding aan de zinsnede van 1905, vernietigd!¹¹⁾

Wat wilde men meer?

Was het niet al botertje, tot den boom toe?

Om de waarheid te ontdekken zullen we weer rustig moeten lezen en eerlijk aanvaarden wat zwart op wit werd gezet en zoo tot op den huidigen dag van kracht is gebleven.

Doen we dat, dan merken we al heel gauw, dat de zaken een beetje anders staan dan de over de vervangingsformule jubilerende gemeente ons zou doen vermoeden.

Reeds het rapport, dat de Commissie, welke het concept voor een vervangingsformule moest opstellen, uitbracht vertelt ons heel andere dingen!

„Van stonde aan — zoo lezen we daarin — was uw commissie eenparig van oordeel, dat zulke redenen (n.l. om tot vervanging van de vroegere leeruitspraken over te gaan) niet liggen in den zakelijken inhoud der uitspraken van 1905 en 1942. Er heeft in uw commissie geen verschil van meening bestaan over de vraag, of de vroeger beleden waarheden aangaande het verbond Gods, aangaande het verband van verkiezing en verbond, aangaande het verband van doop en wedergeboorte, gehandhaafd moeten worden. Alle leden der commissie achten het gewenscht, dat de synode dit in ieder geval uitspreke”.¹²⁾

Geheel overeenkomstig den wensch en het desbetreffende voorstel sprak de synode dan ook uit

„dat de zakelijke inhoud der betreffende uitspraken van 1905 en 1942 als in overeenstemming met Schrift en belijdenis niet prijsgegeven mag worden”.¹³⁾

Is dit al zoo helder als kristal — ook de inhoud van de vervangingsformule zelf is in dezen duidelijk. Daarover de volgende week.

C. V.

¹¹⁾ Vrije Moeder der geloovigen, p. 23/4.

¹²⁾ Acta, Bijlage XVII, p. 89, vgl. ook Bijlage XXXII, p. 148.

¹³⁾ Acta, art. 197, p. 48.

⁶⁾ Zie: Kerknieuws-Scheps, 23 Febr. 1946, No. 147.

⁷⁾ Acta, art. 112, p. 33.

⁸⁾ Acta, art. 237, p. 62. Uiteraard werd hier uit het in de acta (bijlage XXXII) opgenomen rapport geciteerd. Hoe het oorspronkelijke luidde is ons niet bekend. In het Kerknieuws van Scheps wordt het slot van het door Dr Prins voorgelezen rapport als volgt verslagen: „Deze synode biedt vrijwel de laatste kans om te komen tot sanering van de deerlijk ontredde kerkelijke toestanden. Wordt door de synode geen radicale stap gedaan, dan zal de scheur blijven bestaan en zich verbreden. Een tot dusver trouw gebleven groep kerkleden zou heengaan. Halve maatregelen helpen hier niet”. Zie No. van 16 Febr. 1946, No. 146.

⁹⁾ Acta, art. 234, p. 62.

¹⁰⁾ Acta, art. 195, p. 47.

SOUVEREINITEIT in heel den kring

Dit is de rechtsregel van het huis:
„Op den top van den berg zal het geheele gebied ervan in het rond allerheiligst zijn”. Zie, dat is de rechtsregel van het huis!
Ezech. 43 : 12
(vert. A. Noordzij, K.V.)

Wie mocht denken, dat het vraagstuk van „kerk” en „politiek” en „kringen” van meer of minder en zus en zoo in zedelijk opzicht eerst heden ten dage onze aandacht gespannen houdt en dat de vrijmaking der laatste jaren daaraan bijzonder debet is, kan uit Ezechiëls tempelprediking wel anders vernemen. Het bleek ons reeds in de voorgaande weken onder deze zelfde rubriek, hoezeer dit hoofdstuk verband houdt met en zijn eigen woord spreekt over de verhouding van tempel en paleis, Godshuis en koningshuis. En nu komt dit vers ook dienaangaande tot een voorloopige afsluiting en samenvatting. En wanneer de Heere in deze proclamatie kort samenvat den centralen en fundamenteelen rechtsregel van heel dat tempelhuis en -complex en heel het verkeer daarin en daaromtrent, is het als trekt Hij een dikke streep onder en door het verleden en kondigt Hij een bedeeling aan van nog veel triomfantelijker en soevereiner tempelglorie dan tevoren ooit gekend is geweest. Dit woord immers heet „de rechtsregel” of (Statenvertaling) „de wet” des huizes en wil blijkbaar zijn het kort begrip van „al de rechtsnormen en rechtsregels” waarmee Ezechiël het volk bekend heeft te maken, indien het door het eerste onderzoek der tempelmaquette zich tot heuse ootmoedige schaatste heeft laten bewegen (vs 11, 10). Welnu, in dit kort begrip formuleert God zóó krachtig den regel van soevereine heilichheid, dat het volk, gewend als het was het gezag van den eenen „kring” (het paleisgebied) en den anderen (het tempeldomein) tegen elkaar uit te spelen, gewend als het ook was door gemeenzaamheid misbruik te maken van de door God zelf aangewezen gradatie in heilichheids„kringen” binnen het tempeldomein zelf, nu zoo duidelijk zich geconfronteerd zal weten met de jaloesheid van den Souverein die van elke duimbreed zegt „Mijn”, dat er niet meer aan te ontkomen valt.

In de eerste plaats dus maakt deze rechtsregel een radicaal einde aan de mogelijkheid om tegen de soevereiniteit van de heilichheid des tempels uit te spelen die van de waardigheid en betrekkelijke zelfstandigheid van het koninklijk paleis.

Wat tusschen die beide een hardnekkige en onheilge concurrentie bestond, in dien zin dat het paleis met zijn nationale politiek ter zijde drong het gezag van den tempel, het Woord Gods, de profetie en het priesterschap, hebben wij bij de voorgaande teksten reeds in herinnering gebracht. En ditmaal citeren

we van wijlen A. Noordzij nog het volgende: Op bijna alle punten is de tempel van Salomo in gebreke gebleven..... „vooral door den nauwen band, gelegd tusschen tempel en dynastie, ten gevolge waarvan de tempeldienst op tal van punten den invloed der politieke stroomingen onderging, aan wier invloed ook de priesterschap zich niet kon of wilde onttrekken, waardoor tenslotte, ondanks de telkens herhaalde reformatorische pogingen, de tempeldienst een karikatuur werd van hetgeen de Heere beoogde”. (K.V., p. 339). Men denke maar — om een voorbeeld uit den laten tijd te noemen — aan het conflict tusschen den tempelopzichter Pashur en den profeet Jeremia, om te weten welke scherpe vormen deze strijd kon aannemen en hoe gewillig de tempel-„kring” zich kon uitleveren aan de politieke paleiskleek (Jer. 20). En dat dit kwaad telkens weer zich breed maakte, „ondanks reformatorische pogingen”, is wel diep beschamend en kan temeer doen verstaan, dat het geduld des Heeren na zooveel jaren op een einde liep, zoodat Hij zeide: nu allen in ballingschap en ook dien tempel neergehaald, besmet als hij is met vleeschelijke politieke machtsusurpaties, — en dat Hij aan dit volk, in ballingschap zoo diep vernederd, nu alleen nog wil gaan spreken van een tempel waar die concurrentie ten eenenmale contrabande moet zijn, een tempelcomplex, zoodanig gelegen en zoodanig gereglemeenteerd, dat „kwaad der gedeelde soevereiniteit (en dat betekent altijd: van de aan de politiek overgeleverde tempelheilichheid) bij den wortel wordt afgesneden, ja sterker, dat de voedingsbodem waarin zulk kwaad kan wortel schieten, ten eenenmale wordt weggenomen.

Want nu zal het paleis de kans niet meer krijgen den tempel terzijde te dringen. Nu immers zal op dien berg voor een paleis des konings heelemaal geen plaats meer zijn. Misschien omdat van een koning zelf geen sprake meer zal wezen? Neen, integendeel, het volk zal in de bedeeing van dezen tempel zijn „vorst” bezitten, wiens rechten en plichten worden gestipuleerd en wiens domein nevens dat van de priesters, levieten en stammen Israëls nauwkeurig wordt omschreven (o.m. 44 : 3, 45 : 9—17, 48 : 21, 22). En deze vorst zal zelfs veel grooter positie bekleeden in geestelijken zin dan de vroegere koningen met al hun praal ooit hadden ingenomen — is Hij niet de Messias-koning, Gods „knecht David”, die maar niet het volk verloor, maar in deze hoofdstukken het reeds verloorste volk vertegenwoordigt bij den Heere zelf? Maar welke glorie dezen vorst en in hem het door hem geregeerde en bij God vertegenwoordigde volk mag worden toegekend — van een eigen paleis en politieke huishouding en diplomatiek optredenden hofstoet is nevens den tempel en in den omtrek van zijn domein geen de minste sprake meer. Want nu luidt het triomfantelijk tegenover het ver-

Openbaring 2 : 8-11

Die stierf en Die weer levend werd,
Verwinnaar van den dood,
weet al uw leed, uw nood.
Wat mond er zich ook openspert
tot last'en en tot haten,
wil u op Mij verlaten!

Zie, u wacht ook gevangenis.
Vrees die verdrukking niet,
weet, dat Myn oog u ziet.
Uw armoe, die uw rijkdom is
tijdt om beproefd te worden
de haat van Satans horden.

Getrouwen tot den eersten dood,
u wacht de levenskroon
van Davids Grooten Zoon.
Hoor naar den Geest in al uw nood.
Gij zult de aarde erren,
den tweeden dood niet sterven.

ADRIAAN VAN BOVEN.

(Melodie Psalm 121, rhythmisch.)

leden en zijn steeds weer opdringende en veldwinnende deformatie-door-paleisconcurrentie: alle rechtsbe-trachting in en om den nieuwen tempel zal beheerscht worden door den soevereinen grondregel, dat op heel den bergtop het gansche tempelgebied in het rond allerheiligst, heilichheid der heilicheden, heilige der heiligen, zal zijn. En per refrain wordt het nogmaals klaroenschallend uitgeroepen: Zie, dat is de rechtsregel van het huis! Weet het Israël, dat er nu maar één allesbeheerschende en allesbepalende kring zal zijn, namelijk het heele tempelgebied in het rond. Weet het, dat deze tempel geen paleis nevens zich dulden kan. Want God zal zijn alles in allen. En wanneer dat nieuw-testamentisch met zich brengt, dat de Vorst, de Messias, in het oogenblik, waarin Hij Zijn volk zal hebben verlost niet alleen, maar ook gebracht heeft definitief tot den Vader, tevens ook van Zijn bijzondere, tijdelijke exousia afstand doet aan dien Vader (1 Cor. 15 : 28), dan beteekent het in deze nog altijd oud-testamentisch ingekleede toekomstteekening op zijn minst, dat ook „de vorst” geen eigen gloriecentrum nevens dat des Heeren op den tempeltop mag behouden of verkrijgen, omdat zulk centrum alleen toekomt den eenen Souverein, die geen schijn van concurrentie naast zich dulden kan.

Daarom dus, het paleis van den bergtop geëlimineerd, en deze eenige berghoogte geheel en al door den tempel geannekeerd. Maar om den triomf volkomen te maken in deze voorstellingswereld van den ouden dag, zal dan ook binnen dien tempelkring zelf alle betrekkelijkheid, alle gradatie in heilichheidskringen zijn opgeheven.

Immers, niet alleen heeft de tempel het paleis van den berg verdrongen, maar ook nu heeft het „allerheiligste” het minder-heilige van het tempelgebied als het ware weggevaagd. Want al hetgeen over den ouden tabernakel en den ouden tempel was verordend en betracht, werd toch beheerscht door de gradatie in drie wel onderscheiden en ook scherp gescheiden heilichheidskringen: die van het „allerheiligste”, het „heilige der heiligen”, en den „voorhof”. En nu is er al weer geen sprake van, dat die onderscheiding hier wordt opgeheven, want deze tempelbeschrijving blijft op datzelfde stramien van Mozes en Salomo gebouwd. En zelfs worden nieuwe voorschriften gegeven, die accentueeren de hoogheiligheid en ongenaakbaarheid-voor-alles-„bloote”-creatuur van dien God, die opnieuw intrek neemt in Zijn, nu nieuwen, tempel — we denken aan de gesloten Oosterpoort, 44 : 2, 3. Maar evenzoo goed wordt nu al bij voorbaat afgesneden elke gedachte, als zou zulks alles beteekenen, dat aan de eene plaats het tempeldomein minder heilig zou zijn dan op de andere, dat dus voor den een de heilichheid van het tempelverkeer ook maar eenigszins mindere eischen met zich zou brengen dan voor den ander, dat er hier nog wel iets bij door kan wat in gindsch vertrek niet te dulden ware.

Wil dat zeggen, dat God zich vroeger heeft vergist, toen Hij uit paedagogische motieven drieërlei heilichheidskring in den tempel proclameerde? Maar integendeel, die zich vergist hebben, zijn die kinderen en leerlingen zelf, kortzichtig, ja eigenwillig, als zij waren door die gradatie te gebruiken precies naar de andere zijde als waarin de groote Tempelbouwer het had bedoeld. Immers, elke gradatie kan naar twee kanten worden gebruikt. Wanneer een koning zich omgeeft met een ladder van hoogte en lage ambtenaren om te verhinderen dat zoomaar iedereen tot hem kan doordringen, kan daar ook iemand zijn die juist nu in een oogenblik tot den koning weet door te dringen, omdat hij de slechte kunst van het omkopen verstaat; de ladder die op een afstand wilde houden, gemeenzaamheid wilde voorkomen, en door de schuchtere ziel ook zoo begrepen werd, wordt door den brutalen mensch, die de halve wereld heeft, des te vlotter betreden. En wanneer de Pieterskerk te

Rome een ontzag d slechte c elke tree zulke b kunstje a men.

Welnu, de drie Niet, dat achter h zoo, dat nen-troo zich zijn schieden het refr lijke — het volk zich nan door de zich, die onheilg bruikte nexatie God bed gedaan gen Hel te verzo ger dat bonden handen der recl ontwik tempelp heeft ve gaan, d hetwelk voorziet gaan, d bergtop in het zal eve verborg nen, bo priester dus de scheide is hier verschil tekeni zelfs v eer. Di „zeer het gel leviete rijken, 506). 2 is het Wanne staat Gods v ken, de Naam nog we nu: all

Wel neer d zoudt dertier alle ka rechtv hebt g God is hartig de on werd (de on a an de teerd ontwik openbi histori van z tisch wordt menw onvina om d camot ook d man t nieuw te ho nemei kend, Sina schel willig gordij meer

Do oen. t op, n toe. kom digen

Rome een trap heeft van zooveel treden, dan ziet met ontzag daartegenop de boetseling, die meent dat hij slechts op bloote knieën en met zooveel gebeden op elke tree naar boven mag komen, maar dan licht om zulke bijgeloovigheid de toerist, die het een klein kunstje acht om zooveel treden op rubberzolen te nemen.

Wein, soortgelijk lot onderging ook de „trap“ van de drie heiligheidstreden van tabernakel en tempel. Niet, dat iedereen letterlijk maar naar binnen liep tot achter het voorhangsel, geen denken aan. Maar wel zoo, dat men over dien tempel en dien achter-gordijnen-tromenden God al te gemoedelijk en gemakkelijk zich zijn gedachten vormde — denk aan de lange geschiedenis van de „valsche profetie“ in Israël met het refrain van vrede, vrede, geen gevaar, en diergelijke — en gemakkelijk Hem tot zich trok, gelijk deed het volk toen het de ark als magisch wonderstuk met zich nam tegen de Filistijnen. Waar God bedoeld had door die kringafbakening om t z a g te wekken voor zich, den Heilige, die woning wilde maken onder een onheil maar door Hem te heiligen volk, daar gebruikte dat volk zelf haar tot een gemoedelijke annexatie van dien God voor zijn belangen. En waar God bedoeld had aldus duidelijk te maken, hoeveel er gedaan zou moeten worden door den Messias en eenigen Heiland en dus door Hem zelf om den afstand te verzoenen, daar meenden de scharen steeds stellig, dat zij in deze onderscheidingen en daaraan verbonden wetsbepalingen even zoovele stutten in de handen kregen, waarop leunende zij zelf den weg der rechtvaardiging konden bewandelen (vergelijk de ontwikkeling naar het latere Farizeïsme, dat van deze tempelprediking in ballingschap wel zoo heel weinig heeft verstaan). Nu dan, waar het zoo steeds was gegaan, dat Israël zich gedroeg als het brutale volk, hetwelk den tempel met sprongen nam, en waar Hij voorziet dat het, wat dit volk betreft, weer zoo zal gaan, daar doet Hij nu bazuinen: overal, op heel den bergtop, waar gij ook den voet zet, heel dat gebied, in het rond nog maar liefst, ruim genomen dus, het zal even heilig zijn als die verheven, geheimzinnige, verborgen woonplaats van God weleer achter gordijnen, boven de ark, waar éénmaal 's jaars de Hoogepriester bijzonderen toegang verkreeg. Nu krijgt gij dus de kans niet meer, misbruik te maken van onderscheiden heiligheidscriteria, want zulk onderscheid is hier niet meer van kracht. O zeker, wel blijft er verschil tusschen buiten en binnen. Het blijft in deze teekening een eigen tempelgebied. Dat gebied is nu zelfs veel scherper omlijnd en afgescheiden dan weleer. Die bergtop immers werd gequalificeerd als een „zeer hooge berg“, en daaromheen komt te liggen het gebied van de priesters, daarnaast dat van de levieten en de stad, en daar weer naast, aan weerszijden, de strooken vorstelijk domein (vgl. K.V., p. 506). Maar binnen de tempelgrenzen, ruim genomen, is het dan ook alles volstrekte heiligheid. Wanneer gij ook maar een voet zet op dat terrein, staat gij daar rechtstreeks in de volle stralen van Gods vlekkeloze heiligheid. Gij kunt niet meer denken, dat het mogelijk is in Gods buurt te komen, Zijn Naam te noemen, Zijn verkeer te betrachten en toch nog wel op een veiligen afstand te blijven. Het wordt nu: alles — of niets.

Wel ligt er een mateloze goedertierenheid in, wanneer de heilige God zoo Zijn volk bejagent. Misschien zoudt gij zeggen: past hier bepaald dat woord goedertierenheid? Is het hier niet veel eerder zoo, dat naar alle kanten uitschieten de vlammen van Zijn majesteit, rechtvaardigheid, onschendbaarheid? En o zeker, gij hebt gelijk. Maar het een brengt het ander met zich. God is niet alleen rechtvaardig, maar Hij is ook barmhartig, daarom zoo begeert Zijn barmhartigheid dat de onheiligheid die tegen Zijn vlekkeloze majesteit werd opgeworpen, ook met het krachtigste betoon van de onaantastbaarheid van deze Zijn heiligheid worde aan de kaak gesteld, gewonnen en tot heiligheid verteerd en gelouterd. Want wie een oogenblik zich deze ontwikkeling, niet van de zonde ditmaal, maar van de openbaring van den heiligen God voor oogen stelt, historisch, wordt weer sterk beschaamd. Deze gang van zaken zou immers zeer onlogisch en weer onpractisch kunnen schijnen. Wanneer toch een veldheer wordt bedreigd door spionnen en vijandelijke bommenwerpers in zijn hoofdkwartier, dan zal hij zich nog onvindbaarder maken, nog scherper listen verzinnen om den vijand te misleiden, nog meer zijn kwartier camoufleren en zijn schuilkeiders versterken. En zoo ook de koning, die in tijd van opstand den gemeenen man al te vlót tot hem ziet doorgedrongen — hij zal nieuwe voorschriften uitvaardigen om op een afstand te houden en zijn lijfwacht zal bijzondere voorzorgen nemen om gevaar tegen te gaan. En in die lijn denkend, zoudt gij zeggen: wanneer nu de God van den Sinai al te gemakkelijk zich betrokken zag in de vleeschelijke volks- en paleisbelangen, en die der eigenwillige geestelijkheid, dan zal hij zeggen: nu nog meer gordijnen, en nog meer tusschenliggende kringen, nog meer trappen en bordjes verboden toegang.

Doch nu gebeurt het tegendeel in Ezechiël's visioen. God zegt niet: Ik sluit mijn heiligheid nog meer op, maar: Ik breng haar nu des te meer naar buiten toe. Waar gij Mijn heiligheid hebt aangerand, daar kom Ik nu u daarmee op heel dit terrein als overweldigen. Ik kom tegen den draad van uw verwachting

in en leg met Mijn hoogste heiligheid op u allemaal op elke plaats waar gij voor Mij verschijnt, beslag.

Ja, zoo gebeurt het hier. Want zóó kan het óók. Alleen maar, dit kan alleen bij iemand, die zich werkelijk in souvereinen zin onaantastbaar en volkomen veilig weet door het Hem eigene gezag. Wanneer het volk in opstand komt, kan de vorst zich verschansen, tot militair de vrede bevochten is — maar 't kan soms ook gebeuren, dat de vorst, of vorstin, precies tegen dien draad der veiligheidslogica in gaat, zonder lijfwacht naar buiten treedt, gaat staan onder de scharen, wenkt met de hand en spreekt het koninklijk woord..... en zie, de scharen zwijgen, zij zijn door dit betoon van vorstelijke onschendbaarheid en nabijheid ontroerd en verstomd; zulk optreden vermurwt de harten, en zonder mitrailleurs en zonder wapenvertoon bereikt hij of zij nu aldus, dat het „Leve de Koning“ (Koningin) schalt uit aller mond, en de zonen Belials zwijgend afdruipten.

Nu dan, aldus ontroert hier ons de Heere God. Want waar Hij zóó doet en spreekt, als hier door Ezechiël moet worden verkondigd, zal ieder moeten zeggen: welk een Souverein, die zoo de lijfwachten en gordijnen achter zich laat en tegen 't „gevaar“ in zich onder Zijn onderdanen gaat begeven. En gij denkt aan Bethlehem, waar Hij ligt in een krib, zoo maar, en het Kruis, waar Hij hangt, en den Hof waar Hij verrijft, heilig, tusschen herders, moordenaars, dood en graf. En gij denkt aan Pinksteren, de Geest zoo maar in Jeruzalem, in Galileë, tusschen Sanhedristen. En gij denkt aan heel deze bedeeing waarin deze pre-

diking reeds zoo groote verwerkelijking erlangt. Gij denkt aan Christus' gebed: Ik bid niet, dat Gij ze uit de wereld wegneemt, maar in de wereld ze bewaart van den booze. En gij denkt aan uw plaats van elken dag als kind des koninkrijks, aan de werkbank, en in het stemlokaal, en op de kiesvereniging, en telkens weer onder den kansel. En gij weet: „kringen“ van heiligheid, meer of minder, of ook hier zus en daar zoo, hier met meer, daar met minder spanning, ik mag er niet aan denken. Het is in de „kerk“ niets heiliger dan in de „politiek“, in het doopverbond niets strenger dan in het sociaal verbond, de „partij-orde“ mag niet minder heilig zijn dan de kerk-orde, een zedelijk conflict (dat is nu: een heiligheidsconflict) dat in het eene verband openbaar werd is in alle andere van even groote en even volstrekte ernst. Want wie naast Ezechiël en achter hem ziet staan Jezus, den hoogsten Profet, en Paulus, Zijn apostel, weet, dat dit tempelgeweld, hier nog in cultische trekken geprofeteerd, nu reeds heel het leven beheerschen wil van de kinderen des Koninkrijks, wier lichaam en ziel tempelen zijn des Heiligen Geestes, geboren als zij zijn in de kerk, den tempel zelf. Daarom, laat uw ja zijn ja en uw neen neen. Want er zijn geen kringen en trappen van heiligheid (vgl. Matth. 5:34-37), doch op de hoogte van den berg zal de gansche grens van het tempelgebied heilige der heiligen zijn. Zie, dit is de wet des huizes. Dat wil zeggen: daaronder kunt gij nimmer meer uit, wanneer gij in den tempel uw treden zet.

U.

H. J. S.

KERKELIJK LEVEN

„EXTREMISTEN“?

Ziezo, als dit nummer verschijnt is het gedaan met de stembus. De bidstonden, waarin menschen, die anders door heele massa's met den nek worden aangezien, en over wie sommige geleerde heeren anders in hun conventiële een tikje medelijdend doen, nu eens mochten „voorgaan“, zijn afgeloopen. Nu bidden ze weer voor een jaar of wat op hun geïsoleerd preekstoeltje, totdat ze bij nieuwe verkiezingen weer voor den dag gehaald worden, om den Heere te vragen, het stemhókje te willen beschermen met een providentia specialissima, en het stemhuis, hetwelk zijn tempel is, te bekijken met providentia specialis: een iegelijk maakt zich zijn afgoden naar eigen beeld en naar eigen gelijkenis; als wij om de kerk gebeden ons minder bekreunen, omdat we in de kerk b.v. „onze“ professoren niet openlijk willen afvallen, dan moet Hij, die het Adres van onze gebeden is, ons maar dragen daarin, dat we bidstonden wel met elkaar beleggen voor politieke victories, maar niet voor kerkelijke, die we immers tegenhouden door de welgering van de vraag om eerlijkheid en klaarheid. U begrijpt: hier spreekt ironie: we merken het even op, voorzichtigheidshalve.

Maar nu de nervositeit weer achter den rug is, wil ik wel iets zeggen, dat me al lang op het hart ligt. Ik wil het eens hebben over dat afschuwelijke woord: extremisten.

Ik wil ieder, die zich met mij voorbereiden op het komende avondmaal, en zoo iets is geen aangelegenheid van zès dagen vóór een bepaalden Zondag, dringend verzoeken, niet langer in de synodocratische fuik zich te laten vangen door dit monstreuze woord, al te gedachtenloos, te slingeren tegen zijn tafelenooten, die door het drijven van extremisten in principe als de doctoren Ridderbos, Grosheide, en zulke kerkontbinders, zijn weggejaagd uit wat zij noemen Gods Huis. Ik wil hen vragen, niet met de verraders te heulen. En ik wil degenen, die door het gebruik van dit woord zich terecht gekwetst voelen, vragen, de gemoedsrust te bewaren, om mee te kunnen blijven helpen aan een zuivere probleemstelling.

Want dáár aan schort het, en aan niets anders. Extremisten, dat woord is zoo maar ineens tot pas-munt geworden. De politieke spraakmakers hebben er wonderen mee gedaan. Minister De Geer uit de dagen van zijn radio-speeches voor Koningin-en-Vaderland duidde er de nationaal socialistische mee aan. Die zijn nu van de baan. Toen Michailowitsj nog mee mocht doen, en ook Tito, was Tito extremist; sedert een paar dagen evenwel is de man — door anderen! — opgeschoven naar het midden, u weet wel, naar dien eilendigen „gouden middenweg“; niet, omdat hij veranderd is, maar omdat hij niet meer in de gratie staat bij Moskou. Het is moeilijk van het woord een goede vertaling te geven. H. Schmidt verstaat onder „extremisten“ menschen, die uiterste, overdreven eischen stellen. Maar hij laat natuurlijk na te zeggen, wat overdreven is; dat zal in elk bepaald geval a l moeten worden uitgezocht. Indien er n.l. „overdrijving“ in het spel is. Meestal is 't zoo niet.

Hiermee is al aangeduid de typische m a c h t e l o o s h e i d van het woord „extremisten“. Het is afgeleid van „extrem“; en ofschoon dat woord ook in de logica bekend is, toch is het — ook daar trouwens — eigenlijk een geografisch, d.w.z. een ruimtelijk begrip. R u i m t e l i j k. Dat wil zeggen: er is een bepaald gebied, een bepaalde ruimte, afgegrensd naar alle kanten. En nu is IN die ruimte, binnen dat gebied, „extrem“ alles wat vlak a a n d e g r e n s ligt. De voeten zijn extremiteten van het

lichaam, evenals andere lichaamsdeelen, die aan den buitenkant liggen. Zoo zijn de extremiteten van b.v. Aethiopië die gebieden, waar de grens tusschen Aethiopië en het aangrenzende land vlak in de buurt is. De extremiteten van de Nederlanden liggen tegenwoordig in Maastricht. Vroeger aan de grens van het tegenwoordige Frankrijk.

Vandaar, dat de term „extremist“, gebruikt van leden van een kerk, of van een vereniging, een gezelschap, van Staten Generaal, een ministerraad, een volk, altijd beeldspraak is. Beeldspraak, omdat het spreken over dergelijke grootheden op dezelfde manier, als waarop men óók handelt van ruimtelijke gebieden altijd beeldspraak is. Beeldspraak, liggende op hetzelfde terrein, als b.v. het spreken van „recht“ en van „linksch“ in de Tweede of Eerste Kamer der Staten Generaal.

Extremisten zijn dus in zulk een gedachtenraam allereerst diegenen, die niet in het midden van die gegeven grootheid staan, maar aan den buitenkant. Den buitenkant n.l. van die GEGEVEN grootheid, voorgesteld als een bepaald tegen anderen afgegrensd gebied.

Maar een ongeluk komt zelden alleen. Men spreekt ook wel eens van een w a a r h e d e n c o m p l e x als een ruimtelijk gebied. En noemt dan extremist iemand, die allerlei „uiterste“, op de spits gedreven d e n k b e e l d e n verdedigt. Het gevolg van een en ander is, dat de beeldspraak meestal hopeloos vast loopt.

Nu moet een christen weten, en bedenken, dat een bepaald gebied nog wat anders is dan een bepaald gedachtengeheel, een bepaalde leer, of leersamenhang. Binnen het geheel der huidige Staten Generaal zijn er rechtschen en linkschen; maar aangezien de instelling van de Staten Generaal veelzins teruggaat (ik zeg niet: alleszins) op revolutionaire gedachten, daar heetten vroeger zij, die naar een parlementair stelsel verlangden, in de toenmalige volks- of regeeringskringen „extremisten“. Wie heden extremist heet, kan morgen, heeft eenmaal zijn bepaalde leer de zegepraal behaald, gerekend worden tot de meest gematigde typen. Had de Heer J. Schouten geleefd in de dagen van vóór de fransche revolutie hij ware aan het hof, waar gepruikte koningen met hun maitresses het terrein verkennen extremist geschoolden, als hij verdedigd zou hebben wat hij thans bepleit.

Trouwens, ook de Heer Schouten is, precies als wij allen, herhaaldelijk extremist genoemd. Politiek: om Indië. Kerkelijk-confessioneel ook. Nu men eenmaal gewend is aan een gereformeerde kerkengroep, en nu óók daar de lintjes vergeven zijn, en zoo meer, NU heet men in het vocabularium der officiële gedenkboekenschrijvers „gematigd“, als men om Ridderbos-Grosheide blijft hangen, hoe gevaarlijk hun experimenten ook zijn geweest op de toenmalige grens van kerk en secte in 1944. Volgens mij zijn ze óver die grens heen gelokt door hen zelf; maar daar hebben natuurlijk de menschen, die af en toe de kerkgenootschappen als in het volksleven optredende „cultuurgrootheden“ voor statistische doeleinden bekijken, geen verstand van. Ze tellen: zóóveel leden, dus geen druktemakers. Vandaag heeten Greijdanus, D. van Dijk, en wie meer tot „hun“ kerk behooren mogen, extremist, in de taal van consuls, ministers, referendarissen. En zoo voort. Maar de tijd is nog niet zoo lang geleden, dat De Cock een extremist heette, en Brummelkamp, en Kuyper, Rutgers, en dus ook het voorgelacht van den Heer J. Schouten. Over een